

POSTANOWIENIE

Dnia 16 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku M. K., W. K. i B. S.
przy uczestnictwie W. T.
o rozgraniczenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 września 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 5 września 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od uczestnika na rzecz wnioskodawców kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika W. T. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 5 września 2019 r., sygn. akt II Ca (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Dokonując rozgraniczenia nieruchomości składającej się z działki ewidencyjnej nr [...]27 o powierzchni 2,0560 ha (stanowiącej własność wnioskodawców) z nieruchomością składającą się z działki ewidencyjnej nr [...]26 o powierzchni 2,1750 ha (stanowiącej od 2008 r. własność uczestnika), Sąd pierwszej instancji ustalił, że sporny jest obszar gruntu o powierzchni 95 m², przy czym w terenie brak jest wyraźnej granicy; widoczne są szczątki ogrodzenia pomiędzy budynkiem nr 78 do budynku gospodarczego (pkt 53 zaznaczony na mapie rozgraniczenia pomiędzy częścią działki nr [...]27 i częścią działki nr [...]26). Z kolei szlak drożny biegnie pomiędzy budynkami częściowo po działce nr [...]27 i na tym odcinku szlak ten jest wyłożony betonową kostką brukową. Spory co do przebiegu granicy rozpoczęły się dopiero ok. 2013 r. Według Sądu Rejonowego granicę prawną odzwierciedla archiwalna dokumentacja geodezyjna, w szczególności obejmująca pomiar stanu władania w latach 1958-1962, w oparciu o którą biegły sądowy geodeta dokonał stosownych obliczeń.

W postępowaniu apelacyjnym Sąd drugiej instancji uzupełnił podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, ustalając dodatkowo, że objęta rozgraniczeniem nieruchomości składającą się z działki nr [...]26 była przedmiotem postępowania uwłaszczeniowego, natomiast w stosunku do drugiej nieruchomości nie toczyło się takie postępowanie. Poza budynkiem mieszkalnym nr 77 na działce nr [...]26 nie istnieją już żadne inne zabudowania uwidocznione na szkicach geodezyjnych z 1958 r. Budynki gospodarcze na działce nr [...]27 od strony spornej granicy stoją w tej samej linii jak budynki istniejące tam w 1958 r. Obecny pomiar położenia wschodniej ściany budynku nr 77, tj. ściany od spornej granicy odpowiada praktycznie pomiarowi położenia z 1958 r.

Oceniając cały zgromadzony materiał dowodowy, Sąd Okręgowy wskazał, że jakkolwiek rację ma uczestnik, iż geodeta sporządzający mapę rozgraniczenia w postępowaniu administracyjnym, jak i biegły sądowy R. M. byli zgodni co do tego, że operat z założenia ewidencji gruntów, na podstawie którego została sporządzona mapa ewidencyjna nie spełnia obecnych standardów technicznych, a w osnowie geodezyjnej, w oparciu o którą został wykonany pomiar, błąd położenia punktu wynosi od 0,31 m do 0,6 m, jednak, w ocenie Sądu odwoławczego, nie przesądza to o braku możliwości ustalenia granicy w oparciu o ten dokument. Istotne znaczenie, zdaniem Sądu drugiej instancji ma to, iż szkice z 1958 r. nie obrazują tylko przebiegu granicy na gruncie, ale znalazły się na nich także obrysy zabudowań i ich położenie względem spornej granicy. Dlatego obecnie można ustalić w jakiej odległości od zaznaczonej wówczas granicy znajdowały się zabudowania. Nie ma dowodów na to, że w 1958 r. pomiędzy ówczesnymi właścicielami i posiadaczami tych nieruchomości istniał spór graniczny. Sąd Okręgowy, na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego geodety, ustalił, że wschodnia ściana budynku mieszkalnego nr 77 znajdującego się na działce nr 626 praktycznie pokrywa się z jej pomiarem z 1958 r. Wobec tego, przy zgodności pomiaru posadowienia tej ściany budynku, odległość od granicy do tej ściany pokrywa się z jej pomiarem z 1958 r. W takim stanie rzeczy, Sąd drugiej instancji zauważył, że niedokładność osnowy geodezyjnej nie ma wpływu na odległości liniowe pomiędzy istniejącymi obiektami budowlanymi i granicami nieruchomości, bowiem mierzona jest odległość granicy od ściany budynku, a nie od punktu

osnowy geodezyjnej. Z kolei ściany budynków gospodarczych posadowionych na działce nr [...]27 od strony spornej granicy zlokalizowane są w tej samej linii jak ściany budynków istniejących w 1958 r. W ocenie Sądu drugiej instancji nie ma dowodów, że przed datą uwłaszczenia doszło do korekty granic posiadania i dlatego uwłaszczenie działki nr [...]26 od strony działki nr [...]27 nastąpiło w ramach granicy wynikającej ze szkiców z 1958 r., jako odzwierciedlającej faktyczny jej przebieg. Sąd Okręgowy dokonał również szczegółowej analizy zeznań w sprawie świadków także w kontekście materiału zdjęciowego przedmiotu sporu. W konsekwencji nie uwzględnił zarzutu uczestnika zasiedzenia przygranicznego pasa gruntu, tym bardziej, że nie zostało wykazane samoistne posiadanie przez wymagany prawem czas.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł na przesłankach uregulowanych art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, Nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego skarżący upatruje w konieczności wyjaśnienia: czy w sytuacji, gdy z przepisu art. 153 k.c. wynika jako pierwsze kryterium rozgraniczenia według stanu prawnego nieruchomości, przepis ten może być zastosowany do ustalonego stanu faktycznego polegającego na tym, że w dniu 4 listopada 1971 r., tj. w dacie nabycia własności z mocy prawa w granicach posiadania wskutek niespełnienia przy założeniu ewidencji gruntów z 1962 r. standardów technicznych w zakresie dokładności i pomiarów granic w oparciu o osnowę geodezyjną klasy piątej, już nieistniejącą, z błędem położenia punktu

granicznego od 0,30 do 0,60 m, norma ta ma zastosowanie, czy też błąd ten co do przebiegu granicy wyklucza pierwsze kryterium rozgraniczenia i skutkuje zastosowaniem kryterium drugiego, tj. ostatniego spokojnego stanu posiadania.

Tak sformułowany problem nie spełnia wymogów przesłanki zagadnienia prawnego, gdyż jego rozwiązanie tkwi w ocenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, co nie wchodzi w zakres kognicji Sądu Najwyższego, który nie jest sądem faktu, lecz sądem prawa.

W orzecznictwie wyjaśniono już, że jeżeli nieruchomości objęte rozgraniczeniem były przedmiotem postępowań prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250 ze zm.), zakończonych wydaniem aktów własności ziemi, to w pierwszej kolejności należało ustalić zakres samoistnego posiadania przedmiotowych nieruchomości na dzień 4 listopada 1971 r., który wyznaczał stan prawny w rozumieniu art. 153 k.c. (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1988 r., III CZP 456/88, OSNCP 1989 nr 10, poz. 157). Ustalenie faktycznego przebiegu spornych granic w momencie wejścia w życie tej ustawy jest zagadnieniem z zakresu postępowania dowodowego, oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i ustaleń faktycznych, które to elementy wchodzą do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Wątpliwości dotyczące stanu prawnego granic nie uzasadniają stosowania dalszych kryteriów rozgraniczenia, które można zastosować dopiero wtedy, gdy stanu prawnego nie da się ustalić (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CSK 109/15, nie publ.).

Wydany w ramach postępowania uwłaszczeniowego akt własności ziemi, potwierdzający nabycie z mocy prawa z dniem 4 listopada 1971 r. własności nieruchomości jest decyzją administracyjną, a w związku z uzyskaniem przymiotu ostateczności, stanowi wyłączny dowód nabycia jej własności (por. art. 10 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz o uchyleniu ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, Dz. U. Nr 11, poz. 81). Jednak w sytuacji, gdy zakres stanu posiadania na gruncie w rzeczywistości nie odzwierciedla stanu wynikającego z aktu własności ziemi, może on w dalszej konsekwencji prowadzić do zasiedzenia przygranicznego pasa gruntu, z tym

zastrzeżeniem, że ewentualny bieg zasiedzenia mógłby się rozpocząć dopiero po 5 listopada 1971 r., bowiem wszczęcie postępowania o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. przerywa bieg terminów zasiedzenia w stosunku do posiadacza takiej nieruchomości, który był uczestnikiem postępowania uwłaszczeniowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2003 r., III CKN 535/01, nie publ., z dnia 5 lutego 2010 r., III CSK 124/09 nie publ., z dnia 25 czerwca 2015 r., III CSK 362/14, nie publ.).

Sprawy o rozgraniczenie służą urzeczywistnieniu prawa własności i są niejako roszczeniem uzupełniającym, wpływającym z prawa własności, bowiem ustalenie granic służy określeniu zakresu uprawnień właściciela. Ustalenie przebiegu granic według stanu prawnego wymaga ustalenia na podstawie dokumentów i innych dowodów jaki jest zakres prawa własności (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., V CSK 71/14, nie publ.), a tym samym jakie są granice nieruchomości w rozumieniu k.c.

Wskazane w art. 153 k.c. kryteria, według których następuje ustalenie przebiegu granic pomiędzy nieruchomościami są ułożone w ścisłej hierarchii. Pierwszym kryterium jest stan prawny, a sąd dokonując rozgraniczenia powinien w sposób możliwie wyczerpujący wyjaśnić istnienie przesłanek uzasadniających rozgraniczenie stosownie do tego kryterium (zob. postanowienie z dnia 3 września 1981 r., III CRN 171/81, OSNCP 1982, nr 4, poz. 51).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia

2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący opiera na naruszeniu przez Sąd drugiej instancji art. 233 k.p.c. i art. 382 k.p.c., wskutek czego doszło do oddalenia apelacji, po uzupełnieniu postępowania dowodowego, w sytuacji, gdy brak jest dowodu z zakresu wiadomości specjalnych o przebiegu granicy ewidencyjnej stanowiącej jednocześnie granicę prawną i zaznaczenia przebiegu granicy tylko według wersji wnioskodawców pomiędzy punktami 12863=421C, 500, 501, 502, 504, 503, 10642 oraz według wersji uczestnika postępowania pomiędzy punktami 12863=421C, 500, 501 52,53,20, 505, a jednocześnie z uzasadnienia postanowienia Sądu drugiej instancji wynika, że granicę prawną nieruchomości wyprowadził z uwłaszczenia działki nr 626 i jest to granica ewidencyjna, tak jak przyjął Sąd pierwszej instancji, na podstawie opinii biegłego sądowego geodety i według punktów 12863=421C, 500, 501, 502, 504, 503, 10642, która to granica została wskazana przez wnioskodawców i nie jest ani granicą ewidencyjną, ani granicą prawną, a tylko oświadczeniem właścicieli nieruchomości.

Artykuł 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego,

uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W związku z czym, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna nie może być oparta na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określającego kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 241/05 nie publ., z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, nie publ., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 222/09, nie publ.).

Przedstawione wyżej pisemne motywy zaskarżonego postanowienia nie uprawniają do kwalifikowania skargi kasacyjnej jako oczywiście uzasadnionej w rozumieniu przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd drugiej instancji w pełni zrealizował funkcję judykacyjną wyznaczoną ramami procesowymi określonymi w art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Ustalenie spornej granicy, według pierwszego kryterium rozgraniczenia, było wynikiem wszechstronnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, która to ocena została odzwierciedlona w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia i zastosowania - zgodnie z ugruntowaną w tego rodzaju sprawach wykładnią - prawa materialnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j. t.: Dz. U. z 2018 r., poz. 265 ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r.

zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych,
Dz. U. 2016, poz. 1667).

jw